

Financiële Reconciliatie in de Belgische Energiemarkt

1. Inleiding – doel van deze paper

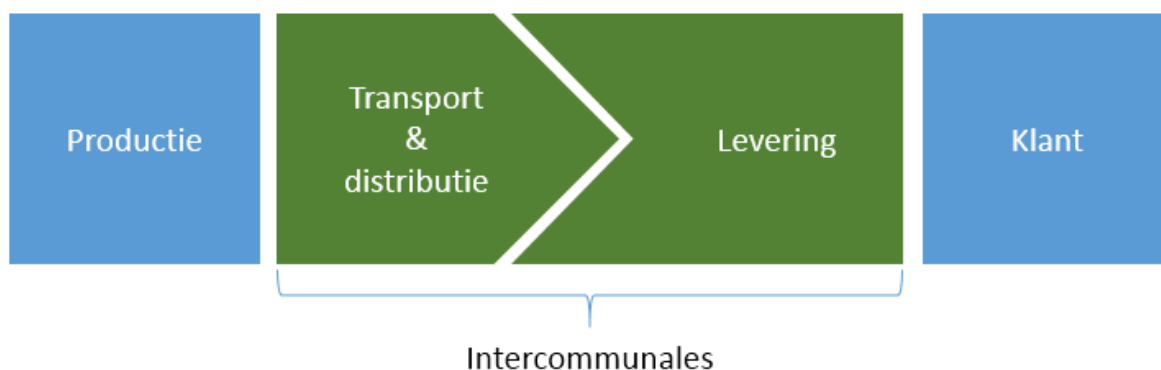
Deze paper heeft tot doel de context te schetsen van de settlement processen in de Belgische, vrijgemaakte energiemarkt. In het tweede deel wordt er verder ingegaan op de rol die FeReSO hierin speelt, evenals de praktische problemen en oplossingen.

Ondanks het feit dat de gas- en elektriciteitsmarkten hun eigen specifieke kenmerken hebben, zijn de belangrijkste principes in dit document analoog voor beide markten. Dit document beperkt zich voor die reden voornamelijk tot het beschrijven van de processen in de elektriciteitsmarkt.

2. Situatie vóór marktopening

In de gebonden markt leverden de intercommunales de energie aan de klanten die op hun grondgebied gevestigd waren. De intercommunale had een langetermijncontract met de producenten (toen Electrabel of SPE) en transporteerde elektriciteit tot aan het injectiepunt in het distributienet. De intercommunales factureerden hun klanten onafhankelijk van de producent op basis van de meteropnames. De producent factureerde de intercommunale op basis van metingen ter hoogte van het injectiepunt. Er bestond geen interactie tussen beide facturatiestromen. Er was dus geen nood aan het inrichten van een ingewikkeld systeem dat gegevens uitwisselde tussen de verschillende partijen, rekening houdende met verschillende leveranciers.

Figuur 1: De gegevensstroom in de gebonden elektriciteitsmarkt

3. Opening van de energiemarkt – Partijen

Europa heeft bepaald dat er op haar grondgebied vrij verkeer van goederen en diensten moet zijn, dus ook van energie. Voor alle energiekanten in de vrijgemaakte markt wordt de elektriciteits- en aardgasvoorziening onderverdeeld in twee diensten: distributie en levering. De markt voor de levering van elektriciteit en aardgas is vrijgemaakt, maar niet die voor de distributie.

Voor België zijn de data van de vrijmaking van de energiemarkt verschillend ingevuld door de regio's. In Vlaanderen kan de afnemer sinds 1 juli 2003 energie kopen bij een leverancier naar keuze. Die leverancier zal uitsluitend energie en aanverwante diensten 'verkopen'. Voor Brussel en Wallonië is de energiemarkt volledig vrijgemaakt sinds 1 januari 2007.

In de geliberaliseerde markt staan de intercommunales in voor de distributie, onder de titel van **distributienetbeheerder (DNB)**. Bijgevolg is de DNB verantwoordelijk voor specifieke opdrachten van het netbeheer, zoals netaanleg, onderhoud, vervoer, aansluitingen, verzwaringen van de meters, het verhelpen aan stroompannes en gasreuk, enz. alsook de meteropnames.

De DNB houdt het toegangsregister bij, dat weergeeft welk toegangspunt (het punt waarop de elektriciteit bij de klant binnenkomt) door welke leverancier wordt bevoorrad. Dit toegangsregister wordt o.a. gebruikt om de meterstanden door te geven aan de betreffende leverancier, zodat deze de klant het juiste verbruik kan aanrekenen. Dezelfde informatie dient als basis om aan de producenten door te geven wat hun leveranciers hebben afgenomen, zodat zij aan de leverancier de juiste hoeveelheid energie kunnen factureren.

De **energieleveranciers** verkopen elektriciteit en/of aardgas die zij bij de producenten aankopen of zelf produceren. Ze verzorgen ook de dienstverlening bij de verkoop van energie naar de klant. Door het feit dat er verschillende leveranciers op de markt aanwezig zijn, beschikt de transmissienetbeheerder niet langer automatisch over alle informatie om het evenwicht op het transmissienet te garanderen.

Een andere rol (die nieuw is voor de vrijgemaakte elektriciteitsmarkt), is dus deze van **evenwichtsverantwoordelijke**. De evenwichtsverantwoordelijke heeft als taak het verbruik en de productie van elektriciteit - met andere woorden de vraag en het aanbod van zijn klantenportefeuille - in evenwicht te houden. Elke leverancier kan vrij kiezen het evenwicht zelf te verzekeren of een derde aan te duiden. Elke evenwichtsverantwoordelijke dient het verbruik voor de volgende dag te voorspellen en dit vervolgens te communiceren aan de transmissienetbeheerder (TNB) hoeveel elektriciteit moet worden getransporteerd (en dit op kwartierbasis). De transmissienetbeheerder vervoert elektriciteit tot aan de distributienetten van de distributienetbeheerders (via nationale leidingen met grote capaciteit). De transmissienetbeheerder voor elektriciteit is Elia. Voor gas is Fluxys de beheerder van het transportnet.

De bevrachter (de balance responsible party voor gas) heeft gelijkaardige taken als de evenwichtsverantwoordelijke voor elektriciteit. Meer informatie over de rollen en verantwoordelijkheden van de bevrachter kan men terugvinden op de website van Fluxys (www.fluxys.net).

De evenwichtsverantwoordelijke verzamelt alle elementen om de vooruitzichten voor de volgende dag samen te stellen: enerzijds de vraag (dat is de hoeveelheid elektriciteit die de klanten zullen afnemen) en anderzijds het aanbod (dat is de hoeveelheid elektriciteit die werd gekocht op de beurs of bij een producent of wordt ingevoerd). Die vooruitzichten of '**nominaties**' deelt hij mee aan de transportnetbeheerder die nu de verwachte belasting van het net kent.

Kloppen de voorspellingen niet met de realiteit, dan past de transmissienetbeheerder het productieprogramma aan op kwartierbasis. Elia beschikt hiervoor over eigen reserves bij de producenten. De kosten om het evenwicht te herstellen rekent de transportnetbeheerder door aan die evenwichtsverantwoordelijke(n) die niet juist 'nomineerde(n)'.¹

Om zo goed mogelijk te kunnen inschatten wat het verbruik zal zijn, dienen de leveranciers op regelmatige basis feedback te krijgen van de distributienetbeheerders om te zien of ze juist voorspeld hebben of niet. Dit weten de leveranciers aan de hand van de allocatie- en reconciliatiegegevens die ze van de DNB op regelmatige (maandelijkse) basis ontvangen.

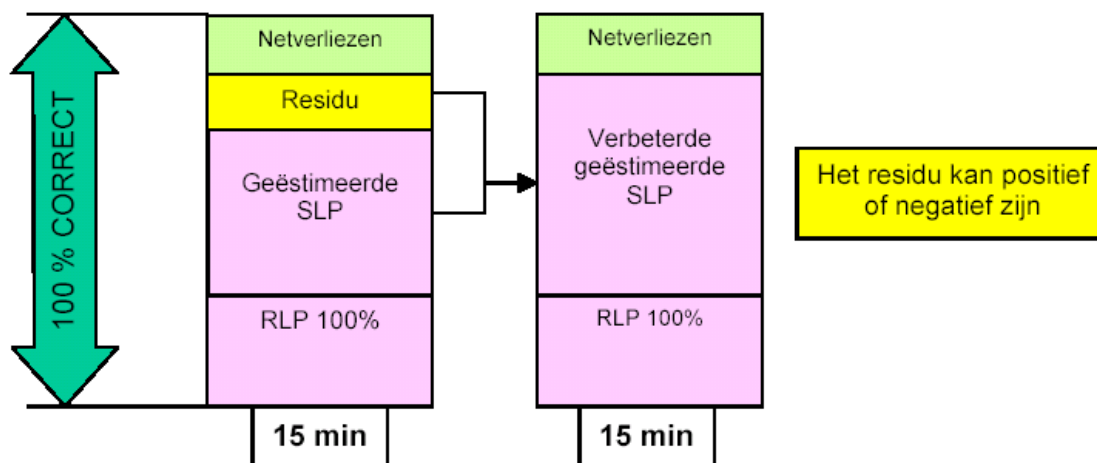
4. Settlement processen

3.1. *Allocatie*

De **allocatie** is een proces waarbij per kwartier¹ de infeed op DNB-niveau wordt verdeeld over de evenwichtsverantwoordelijken op basis van enerzijds de **Reële LastProfielen (RLPs)**, de gemeten verbruiken voor aansluitingen met een kwartiermeting en anderzijds van schattingen voor de aansluitingen waarvoor **Synthetische LastProfielen (SLPs)** toegepast worden.

¹ Op uurbasis voor gas.

Figuur 2: Het allocatieproces voor elektriciteit (bron: Atrias)

Om het verbruiksgedrag van de jaar- en maandgemeten klanten te kunnen inschatten heeft men SLPs ontwikkeld die per type afnemer een geschat verbruiksprofiel weergeven (per kwartier gedurende een heel jaar). Aan deze SLPs worden schattingen gekoppeld, **standaard jaarverbruik of standaard maandverbruiken**. Deze worden bepaald door de DNBs op basis van historische verbruiken. Deze estimaties variëren per afnemer, aangezien het historisch verbruik van elke afnemer verschillend is.

Het **residu** vertegenwoordigt de energie die per kwartier niet in rekening gebracht wordt via de SLPs, maar die geregistreerd wordt via de telegelezen meters of de verliezen op een distributienet. Het bevat hoofdzakelijk de onnauwkeurigheden van de SLPs (die geen rekening kunnen houden met de uitzonderlijke gedragingen van netgebruikers aan wie SLPs toegewezen zijn) en de onnauwkeurigheid van de bepaling van het netverlies. Het residu wordt vervolgens verdeeld over de geschatte SLPs (met als resultaat **verbeterde geschatte SLPs**), om zo tot een sluiting van de infeed te komen.

De allocatie wordt elke maand M uitgevoerd voor de gegevens van de vorige maand M-1. Op dat moment zijn de RLP-gegevens gevalideerd, zijn de maandelijkse opnames uitgevoerd en is een deel van de jaarlijkse opnames eveneens beschikbaar in die periode. Toch zullen de beschikbare gemeten waarden voor SLP-klanten niet direct in aanmerking genomen worden in het allocatieproces. In het allocatieproces worden alleen geschatte waarden (met hulp van het standaard maandverbruik en standaard jaarverbruik) gebruikt t.g.v. het residu-mechanisme.

De allocatie wordt aangewend voor het “**balance settlement**”, m.a.w. het aanrekenen van de respectievelijke onbalansen (het verschil tussen de nominatie en de allocatie) door de transmissienetbeheerder aan de evenwichtsverantwoordelijken.

De evenwichtsverantwoordelijken zullen hun kosten verdelen over (en eventueel doorrekenen aan) hun leveranciers. Vandaar dat het allocatieproces ook uitgevoerd wordt voor de leveranciers.

3.2. *Reconciliatie*

Reconciliatie is een proces dat aansluit op het allocatieproces. De bedoeling is dat het door middel van allocatie aan de leverancier aangerekende verbruik vergeleken wordt met het werkelijke verbruik. Dit gebeurt aan de hand van de vaststelling van de meterstanden bij de eindafnemer (in regel één keer per jaar). Dit verschil zal verrekend worden om het aantal kWh definitief en correct te verdelen over de leveranciers.

Reconciliatie is (uitsluitend) een volumecorrectie per leverancier die berekend wordt over de periode van één maand.

Door het reconciliatieproces krijgen de leveranciers uiteindelijk die hoeveelheden toegerekend die opgenomen zijn op de tellers bij hun eindafnemers. Deze hoeveelheden, samen met de berekende netverliezen, moeten (in geval er geen fraude, ontbrekende gegevens e.d. zijn) gelijk zijn aan de netto-infeed. Als er toch een verschil is, wordt dit verschil aangeduid als de **restterm**.

Bij reconciliatie splitst de verrekening zich enerzijds toe op het vereffenen en corrigeren van de hoeveelheden die eerst volgens de geschatte lastprofielen en RLP-metingen toegerekend zijn aan de evenwichtsverantwoordelijken door de distributienetbeheerders (en dus ook bekend zijn voor de leveranciers) en anderzijds op de werkelijk gemeten hoeveelheden die geleverd zijn aan de netgebruikers van de diverse leveranciers.

De **restterm** komt overeen met het verschil (op maandbasis) tussen de geïnjecteerde energie en de in reconciliatie toegerekende energie. Deze restterm bevat hoofdzakelijk dezelfde termen als het residu, maar werd aangepast door de correcte volumes en de verdeling van het volume tussen de betrokken marktpartijen op de markt. Aangezien het resttermvolume toegerekend wordt aan de distributienetbeheerders zijn deze ook betrokken partij in de reconciliatie.

De timing van het reconciliatieproces verschilt sterk ten opzichte van de allocatie. Waar allocatie éénmalig berekend wordt (in de maand volgend op de consumptiemaand), loopt het (finale) reconciliatieproces pas na 36 maanden. Dan pas zijn alle indexen ter beschikking. Er zullen tussentijds wel voorlopige reconciliatievolumes berekend worden.

5. Reconciliatievolumes: van regionale projecten naar een federaal proces

Een cruciaal element in het allocatie- en reconciliatieproces is de kwaliteit van de gegevens. Deze liet in de periode net na de marktopening sterk te wensen over. Specifiek voor de reconciliatie was de toestand nog schrijnender. De processen waren niet volledig omschreven en bijgevolg was er niets geïmplementeerd voor de volumeberekeningen. Met betrekking tot de financiële afhandeling was er nog geen partij aangeduid, evenmin was er een prijsstructuur bepaald.

Daarom hebben de marktpartijen afgesproken om vanaf de verbruiksperiode m.b.t. januari 2007 eenzelfde model te implementeren voor de volumeberekeningen van de reconciliatie over de 3 regio's heen. De modaliteiten van het nieuwe volumeproces zijn omschreven in een UMIR document², goedgekeurd door de marktpartijen en de betrokken regulator(en). In tegenstelling tot eerdere regionale initiatieven op projectbasis, werd dit nieuwe proces geïmplementeerd in de operationele systemen van de distributienetbeheerders.

Sinds medio 2010 is dit nieuwe proces van reconciliatie-volumeberekening operationeel. De distributienetbeheerders stellen de nodige te valideren gegevens ter beschikking van de leveranciers om de kwaliteit van de reconciliatievolumes te garanderen. Vervolgens worden deze gevalideerde reconciliatievolumes (op maandbasis) verstuurd naar de desbetreffende leveranciers.

²http://www.atrias.be/NL/Publications_Atrias/01%20Market%20Processes/01%20UMIG%204.1/UMIG%20II%20E%204.1%20Scenario%2004%20Settlement%20Reconciliatie.pdf.

6. Financiële reconciliatie

6.1 Contractueel kader

De marktpartijen hebben in een gezamenlijk initiatief zelf een contractueel kader uitgewerkt voor de financiële reconciliatie (bekrachtigd door de regionale regulatoren in de technische reglementen)³. Deze aspecten worden gestipuleerd in de: *'Overeenkomst financiële reconciliatie voor gas en elektriciteit'* (intussen verlengd tot en met het volumejaar 2014), (hierna Overeenkomst). Op vandaag zijn reeds meer dan 90-tal marktpartijen (zowel distributienetbeheerders als (sociale) leveranciers) toegetreden tot deze Overeenkomst.

Deze Overeenkomst is in werking getreden op 21.10.2010 en voorziet in de oprichting van een Beheercomité (waaraan alle ondertekenaars van het contract mogen deelnemen) met het oog op het succesvol uitvoeren en beheren van het financiële reconciliatieproces. Dit Beheercomité beslist altijd bij meerderheid van de uitgebrachte aanwezige of geldig vertegenwoordigde stemmen en wordt voorgezeten door een vertegenwoordiger van FeReSO. De rollen en verantwoordelijkheden van het Beheercomité zijn expliciet beschreven in de Overeenkomst. De beslissingen van het Beheercomité worden voorbereid door de onderliggende werkgroepen (WG).

- 'WG Process': het uitwerken en optimaliseren van het clearing en settlement proces, inclusief de berichtenuitwisseling en de principes van risico-pooling;
- 'WG Price': het ontwikkelen van de tariefstructuren van de maandelijkse reconciliatieprijzen voor gas en elektriciteit;
- 'WG Legal': het uitwerken van het multilaterale contract tussen de marktpartijen dat de modaliteiten van het financiële settlement in contractuele verplichtingen vastlegt en zorgt voor een solidaire verdeling van het settlement-risico.

³ Artikel V.3.6.5 van het Technisch Reglement Distributie Elektriciteit Vlaams Gewest (Versie 15.05.2012 en artikel V.3.6.6 van het Technisch Reglement Distributie Gas Vlaams Gewest (Versie 15.05.2012). Artikel 200 van het Besluit van de Waalse Regering tot goedkeuring van het technisch reglement voor het beheer van de elektriciteitsdistributienetten in het Waalse Gewest en de toegang daartoe (goedgekeurd door de Waalse regering op 3.3.2011).

6.2 Multilateraal proces

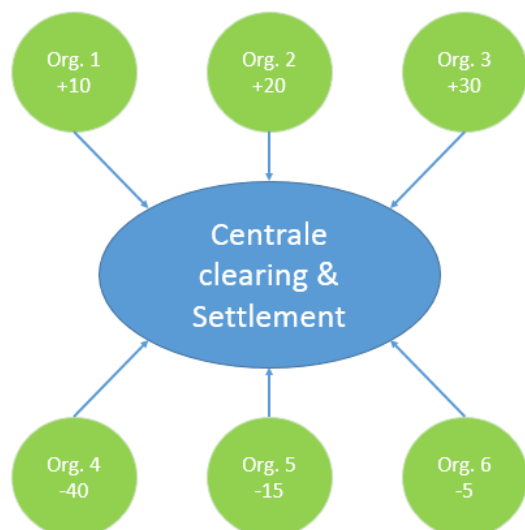
Reconciliatie is een multilateraal proces, dat zich tussen alle partijen gezamenlijk afspeelt en niet is terug te brengen tot bilaterale verhoudingen. Het volgende (fictieve) voorbeeld toont het multilaterale karakter aan van de reconciliatie:

Organisatie	Positie		Organisatie	Positie
1	10	→	4	-40
2	20	→	5	-15
3	30	→	6	-5
Totaal	60		Totaal	-60

? ←

Zoals blijkt uit de bovenstaande voorstelling, is de totale stroom van inkomende en uitgaande betalingen op marktniveau gelijk aan nul, maar is het onmogelijk de individuele debet- en creditposities terug te brengen tot bilaterale relaties. Door gebruik te maken van een centrale partij is het mogelijk om zowel op totaal- als individueel niveau de clearing en settlement uit te voeren. Dit wordt geïllustreerd in figuur 3.

Figuur 3: Multilateraal karakter van de reconciliatie

De markt heeft dus gekozen voor een financieel reconciliatie model uitgevoerd door centrale facilitatoren (zie infra). Hierbij is het belangrijk een overzichtelijk en relatief eenvoudig settlement proces te hebben, waarbij het marktrisico centraal en solidair gedragen wordt door alle deelnemers aan het reconciliatieproces en dit volgens een vooraf overeengekomen verdeelsleutel.

7. Rollen en verantwoordelijkheden van de centrale facilitatoren in uitvoering van de financiële reconciliatie

Het reconciliatieproces voorziet dat een aantal facilitatoren, zoals hieronder beschreven, diensten zullen verlenen aan de markt met het oog op de sluiting van de financiële posities. De rollen en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in de Overeenkomst. De aansprakelijkheid van de facilitatoren is beperkt; zij vormen geen legale tegenpartij in het settlement proces. Zij verzekeren de confidentialiteit van de uitgewisselde informatie en de correcte uitvoering van het settlement proces.

7.1. RCO: Aggregatie- en berekeningsagent

Synergrid vervult als ‘Reconciliatie Consolidatie Organisme’ (RCO) de rol van facilitator voor de aggregatie en communicatie voor de distributienetbeheerders (volumes). Zij heeft deze taak vervolgens (operationeel) uitbesteed aan Indexis. Het RCO fungeert ook als uniek aanspreekpunt voor FeReSO in haar rol als Administratief Orgaan m.b.t. het opleveren van de maandelijkse reconciliatievolumes.

7.2 AO: Centrale settlement facilitator

FeReSO, ‘FEBEG Reconciliation and Settlement Organisation’, is als administratief orgaan (AO) aangesteld voor de praktische afwikkeling van de Financiële Reconciliaties. FeReSO voert haar bevoegdheden uit binnen het kader van de regels en toepassingsmodaliteiten bepaald in de Overeenkomst.

Als centrale settlement facilitator verzorgt FeReSO dus het operationele luik van de financiële settlement, zoals bepaald in de Overeenkomst. FeReSO is verantwoordelijk voor de berekening van de zogenaamde ‘Reconciliatietransacties’. Verder factureert zij de debiteuren, controleert zij de

betalingen en informeert zij de crediteuren. Tenslotte voert de facilitator de betalingen uit naar de crediteuren in het proces.

Het proces voorziet in een financiële reconciliatie op kwartaalbasis en een maandelijkse berekening en publicatie van de reconciliatieprijzen.

Alle financiële kosten en lasten, van welke aard ook, dienen door het AO begroot te worden volgens het principe “kostendekkend”. Deze worden jaarlijks op voorhand ter goedkeuring voorgelegd aan het Beheercomité (dat deze kosten vervolgens pro rata toewijst aan de betrokken marktpartijen op basis van het aantal transacties die de respectievelijke partijen aanbelangen).